

A LAKATOS MÉGIS IGAZAT MONDOTT.

TÉLBE forduló délután volt, mikor Ágneske először találkozott Cincom nénivel. Az ég elnehezedett s nehéz, csúnya pihék buk-dácsoltak alá és el is olvadtak mindjárt. Hideg szél rontott be a budai hegyekből, sivítva rohant el a Duna fölött, kis darabokban szakadozott ki s beszaladozta az utcákat; a nagycsarnok mögül vág-tatott elő és a Lónyay-utcán tovadudorászott a Boráros-térnek s vissza. Bejött a házba is, fütyült a kályhában és meglebegtette a függönyöket. Ágneske dideregve jött már délelőtt az iskolából, kis borzongások futot-tak keresztül rajta, a levest sem ette meg és tüzelt az arca, mikor Apa rátette a tenyerét és azt mondta:

— Valami baja van ennek a gyerekeknek.

Délután aztán Anya ágyba parancsolta s elküldött a Doktor bácsiért. A Doktor bácsi megkopogtatta a kis hátát, mellét, sóhajttatta, köhög-tette, nyelvét kinyújtatta — á... á... á... — pulzusát meg-nézte — aranyórája volt a Doktor bácsinak és kis giling-galang volt benne, jó gyermekek mulattatására — a hőmérőt is betette a hóna alá s fehér port rendelt ostyába és utána cukros, citromos vizet kell inni, jól betakarózni és borogatást rakni szépen.

— Jaj, Istenem — mondta apa s a Doktor bácsi nevetett és meg-simogatta Ágneske arcát, mint a gyerekeknek szokta — semmi, semmi az egész, két-három napig maradjon ágyban a gyerek.

És a szobára aztán ólmos, nehéz köd ereszkedett alá rendre, rendre és a ködből néha Anya arca fehérlett elő, aztán a lány jött be — Terka — és a feje alját igazgatta, ült az ágya mellett és varrt valamit. Apa sutto-gott kint, mert Anikó nyűgösködött.

— Nem, — mondta apa — nem szabad bemenni Ágneskéhez, csak viseld jól magad és légy csendben... — Az ajtó nyilott, Apa az ölében tartotta Anikót és az ajtóból mutatta: — Látod, beteg Ágneske, pszt, pszt... — és a szobát egyre-egyre nehezebben és sűrűbben ellepte a szürke köd és aztán más furcsa dolgok jöttek. Suhajda jött a második béből, Suhajda Marika, hosszú fehér ruhában, mirtuszkoszorúval, fátyol-lal a fején és kis apródok emelték az uszályát és akkor egyszerre csak már nem is volt Suhajda Marika a második béből, hanem Hófehérke volt. A hét törpét kereste s jöttek azok is rendre és mind, mind onnan jöttek a sarokból, ahol a fehérre festett láda alatt érdekes holmik voltak elrejtve és a láda felett a falból egy cső állott ki. Ó, titokzatos dolgok voltak ott a sarokban s motozások, halk neszelések és ketyegések jöttek

elő onnan mindig. Régen, emlékezett rá, egészen kicsi volt és Anikó még nem is élt, akkor nem állott ott az a ládaféle s csak úgy szabadon terpszkedtek a csövek és szerkezetek és ő bent aludt még Anyáéknál a két ágy között. Néha begurult Anyához és reggel úgy ébredt, átölelve tartotta, de aztán, ahogy nőtt, nőtt és később jött Anikó s ő is mindig nagyobb és nagyobb lett, akkor ideköltöztették őket a lomszobába és Apa ezt a ládát mesterkedte a sarokba a holmi felé. Ott állt akkor Ágneske, kicsike volt, éppen csak hogy gügyögött már és megkérdezte:

— Mi ez?

— Ez, — mondta Apa nevetve és pemzlivel fehér festéket kent a ládára — ez Cincomország bejárata. Itt laknak a kis cincom-emberkék.

Hosszú idők teltek és már másik kis ágyat állítottak a lomszobába Anikónak — közbül nyitva állott az ajtó és egy sóhajtásra már szaladt Anya éjszakánként — és néha elseje körül, mikor Apa a fizetést kapta, táskás emberek jöttek, levették a sarokból a ládát és számokat, jeleket írtak a noteszükbe és visszatették a ládát. Akkor később tudta meg Ágneske, hogy egyszerre nem szabad mind a két szobában égetni a vilányt, mert akkor a táskások nagy számokat írnak és Apának sok pénzt kell fizetni, pedig kevés van és sok mindenre kell. És Apa többet aztán nem is beszélt a cincomokról. Néha azért eszébe jutott ez még Ágneskének és sokszor megállott — ha magában volt — a sarokban, elhallgatva a furcsa kettyenéseket és a cincomokra gondolt, akik ott élnek bent valahol és ez az ő országuknak a bejárata, Istenem . . .

S most ezen a napon, estefelé, hogy a ködök már egészen befolyták a szobát, onnan a sarokból jöttek rendre, a hét törpe . . . aztán Piroska jött úgy, ahogy a képeskönyvben van és Árgirus királyfi is jött lovon . . . Mind, mind onnan jöttek és valahol a kulcslyukon elmentek Suhajda Marika után.

S a köd egyre sűrűbb, sűrűbb lett és akkor egyszerre . . . — még hallotta, hogy Anya azt mondja: alszik, de nem aludt és jól látta: felszakadt a köd nagy hirtelen . . . A sarokból szép fényesség támadott és a csövön a láda felett kis aranykapu nyílt . . . Picike kapu volt, vert aranyrózsák voltak rajta s kis angyalfejecskék körben és egy-egy csöpp gyémánt ragyogott a szemük helyén. Ott jött ki az aranykapun az ezüstös kis hintó és a hintóban, uramfia, Cincom néni maga. Sose látta azelőtt, de sejtette azért, hogy Cincom néni ez. Vágtatva jött a hintó, hetyke kocsis ült a bakon, pedrett bajuszú s nagyokat csattintott az ostorával, mellette pofaszakállas inas a bakon összefont karokkal, a négy hófehér paripa röpitette a hintót és a hátsó ülésen — de talpig selyemben az is — ott ült Cincom néni első frájja. Megálltak az ágy előtt. De valahogy olyan mákszemnyi csepp volt Ágneske is s nem csodálkozott semmin. Nosza leugrott az inas, feltárta a hintó ajtaját, kiszállott az első frájj és aztán lesegítette Cincom nénit. Odajöttek ketten és leültek az ágya szélére.

— Beteg vagy, Ágneske? — kérdezte Cincom néni és olyan finom

volt a kis hangja, mint a lehellet, de Ágneske jól értette s ahogy felelt, olyan volt az övé is.

— Beteg vagyok, Cincom néni, kérem.

— Nahát, csak feküdj szépen, vedd be az orvosságot, ne rúgd le a paplant és hamarosan meggyógyulsz.

Most bejött Terka, friss borogatást tett a Cincom néni már nem volt sehol. Félszemmel, bágyadtan látta, hogy a cső vakon és süketen áll ki a falból s már erősen este van, — Terka elment és úgy feküdt pillanatig kábultan — aztán egyszerre csak ott ült a Cincom néni hintájában és vágattak, repültek az aranykapu felé. Az aranykapu két oldalán két gyönyörű katona állott, de igazi katona, fegyveresen és szépen tisztelegtek, ahogy a hintó elrepült és kitérült a kapu előttük. Abban a pillanatban valami mélyzengésű harang szólalt meg, — bim-bam-bim — mint régen a nagy óra az ebédlőben, mikor jó volt még — csak szebben, ó sokkal szebben és rubintkövekkel kirakott úton vágatott tova a négy fehér ló, egészen a kastélyig, ahol újból megszólalt a harang s egész század vagy talán ezred katona tiszteleggett és megállottak.

— Itthon vagyunk, kislányom — mondta Cincom néni és meg-simogatta az arcát, de a keze, mintha Anyáé lett volna, csak kicsi, nagyon kicsi.

Ó, be felségesen szép volt! Kis cincom-lakájok vonultak előttük a bíborszőnyeges márványlépcsőn, csupa drágakő-terembe mentek, ahol fagyaltot, gesztenyetortát és datolyát ettek karbunkulus tányérokból. Aztán ismét egy másik terembe mentek, ott meg hangverseny volt. Kis cincom-zenészek, pici hegedűkön és zongorákon játszottak csodaszépen és ő az első sorban ült magával Cincom nénivel és néha összedugták a fejüket és nagyon finoman, nagyosan beszélgettek és Cincom néni igen szerette őt.

Még sok minden volt, színház, mozi és minden, és egy monogrammos karkötőórát kapott Cincom nénitől ajándékba, de a többi dolgok már összefolytak előtte. S reggelre, amint izzadtan és fáradtan ébredt, Anya ült az ágya mellett és a karkötőóra nem volt sehol, az aranykapu eltűnt . . . A cső szürkén állott ki a falból, egy helyen a meszelés megkopott rajta és olyan volt, mintha bandzsítana. Egész nap borogatták és kétszer is kapott a porból, mely rossz volt, mert az ostya ragadt és nyúlt, az egyik ki is szakadt és a keserű por a nyelvére ömlött. Délután jött a Doktor bácsi és azt mondta: másnap fel is kelhet, de még egy napig maradjon a szobában, — és Cincom néni nem jött többé, a kis aranykapu zárva maradt.

Másnap felkelt és jött-ment a szobában, nézegette a képeskönyvét, meg-megállott a sarokban a láda előtt, s hallgatva a ketyegéseket, felnézett a csőre, amelyik csúnya volt és bandzsított.

A következő napon már iskolába ment és ekkor eszébe jutott, hogy látta Suhajda Marikát mennyasszonyruhában s látta, hogy akkor sokkal szebb volt. Így csúnya és nagy pattanás volt az orrán. Ezen a napon

délután ismét sokáig állott a láda előtt, később magában halkan cincomot játszott. Zenét hallgatott és finoman, nagyosan bólogatott és szólt magában Cincom nénihez. Másnap beavatta Anikót. Anya elment Ilona néniékhez, Apa még nem jött haza, Terka a konyhában motozott és ő odavitte Anikót a sarokba és elmagyarázta neki ezt a dolgot a cincomokkal.

— Engem nagyon szeret Cincom néni — mondta — és akkor mehetek hozzá, amikor akarok. A többiek mind felségnek szólítják, de én csak Cincom néninek hívom.

— És hogy méssz be? — kérdezte Anikó s a csöpp szája tátva maradt bámulatában és kézen fogta Ágneskét. — Hogy tudsz bemenni?

— Ó, — mondta Ágneske és kicsit összeráncolta a homlokát — én olyan picike tudok lenni, mint Cincom néni. Még... még valamivel kisebb. És akkor fent a csapon megnyílik az ajtó... aranyból van és aranyrózsák vannak körben és kis angyalok, akiknek gyémántszemük van... — és elmondta a fényes kis cincom-katonákat, karbunkulus ösvényeket és szivárványszínű szökőkutakat.

És Cincom néni mindennapos lett a gyermekszobában. Igaz, hogy szürkült, egyre szürkült, de egyre otthonosabb is lett és hihetőbb. Rendre elmaradtak a nagy katonai parádék, az ezüst repülőgépek és autók serege, az óratermek és márványfolyosók megvedlettek és Cincom néni udvartartása már csak kék, piros és lila szolonokra szorult össze; azért volt még libériás szolgahad, imitt-amott ragyogott az arany és a gyémánt, de valahogy hiába: nem volt már királyné, nem. Ahogy megbarátkoztak vele, egyre jobban, egyre szorosabban, úgy lett Cincom néni mind emberibb és emberibb és a végén olyanszerű háztartása volt, mint egy jobbmódú polgárosszonynak. Ó, azért előfordult, hogy Ágneske lihegve érkezett Cincom nénitől és azt mesélte csillogó szemekkel: hallgasd csak, mi történt, Cincom néni bálba készül — melyik bálba? — hát a jogászbálba készül és olyan mérges volt, már megvolt minden, ki is volt ondulálva és a manikürös lány nem jött, csak az utolsó percben. Szegény Cincom néni, olyan fejförcsöket kapott, adott is a szobalánynak egy pofont mérgében, pedig az nem tehet róla, kétszer is telefonált a szalonba, de nem küldték a kisasszonyt, nahát.

Egy év is eltelt, vagy talán kettő és Cincom nénival minden megtörtént, ami egy nagy társadalmi életet élő gazdag úriasszonnyal megtörténhetik. Cincom néniéknél voltak kis estélyek és nagy estélyek, szép primadonnák énekeltek — olyan picikék, mint ő — és volt ballet a nagyteremben, tizenkét kis ballerina táncolt csipkeruhában és pici szolgálk frissítőket hordtak körül. Egyszer spanyolnáthát is kapott szegény és pirinkó mennyezetes ágyában feküdt. Apró Doktor bácsi szorgoskodott körülötte és nyáron strandolni járt Cincom néni és aztán rádiót vett egy szép napon, nyolclámpásosat, akkorát körülbelül, mint egy kisebb babszemnek a negyedrésze, olyant, amelyiken felül grammafón van és Amerikát is lehet fogni vele, mert mindenből a legszebb

és a legfinomabb volt Cincom néninek. Tyú, egyszer a lány eltört egy csodaszép kínai vázát és ezt le akarta fogni a béréből Cincom néni, de a lány szájaskodott és nagy veszekedés lett.

Ágneske majdnem mindennap meglátogatta Cincom nénit és hűségesen beszámolt a ház körüli dolgokról Anikónak, aki sokszor kérte, hogy vigye magával, de Ágneske ezt nem tehetette, Cincom néni megharagudna. Anikó így belement, hogy csak így kívülről ismerheti őt, de megkívánta, hogy mindennap halljon róla valamit. Jobb volt ez a főzőcskénél, az összes babáknál, mindennél. Ágneske kiküldte őt és nem volt szabad bejönni, csak ha ő szólt. Akkor aztán csillogó szemekkel szaladt be a kicsi:

— Voltál?

— Voltam. Cincom néni éppen fürdik, estére az Operába megy. Halványkék selyemruha lesz rajta csipkeujjakkal és hermelines belépő. De rosszkedvű, mert az üvegházból valaki ellopott egy rózsát. Úgy szerette azt a rózsát, már hetek óta leste, hogy kinyíljon; most kinyílt és ellopták.

Kutyája is volt Cincom néninek, kis selyemszőrű pincsi és a sárgarépát nem szerette Cincom néni, akárcsak Anikó. Ő, sokszor megengedte neki Ágneske, hogy meghallgassa, amint bekérezkedik. Csak, pszt, csendesen... — s kopogott hármat a ládán és megszólalt vékonyan.

— Kezit csókolom, én vagyok Cincom néni, Ágneske. Bejöhetek? — és felelt magának vékonyan: — Bejöhetsz kislányom, gyere — és a kicsi áhítatos pofácskával hallgatta és amint intett neki, lábujjhegyen iszkolt a másik szobába: — Pszt, Ágneske Cincom néninél van, nem szabad zavarni.

S ha aztán visszajött Ágneske, akkor mesélt, hű! mesélt a frakkos és estélyiruhás kis cincomokról, akik ott ültek a nagyszalonban és rőmit játszottak, de mind között Cincom néni tud a legjobban. És teát szolgáltak fel és rumot égettek bele és eloltotta valaki a villanyt és csak a kis kék lángok égtek és az egyik vendég az ölébe ejtette a csészét, jaj, hogy megijedtünk, de aztán olyan jól lehetett nevetni... és Cincom néni zongorázott később, mert azt is tudott.

S Anikó sokszor éjszaka is odabújt az ágyába, kérve, hogy mondjon mondjon még valamit Cincom néniről és Anya átszólt: — Mit pusmogtok? — Semmit, Anya! — és mesélte, mesélte Cincomországot.

Igy éltek ők hármásban, Cincom nénivel boldogan, sokáig, sokáig. Ágneskének már zsákbamacska-cukrot és színes ceruzát hordott egy kisfiú és Anikót is beírták az első elemibe — egészen addig a napig, amelyen megjelent a lakatosféle ember...

Ez délelőtt történt. Anikó már hazajött az iskolából, az ablak előtt ült és az irkájába szép, gömbölyűhasú a betűket rajzolt — vé-ko-nyan-fel-ke-re-ken-ben-ne-visz-sza, fel benne, vissza... fel..., még a nyelvét is kinyújtotta és követte vele a keze mozgását, így mégis könnyebb. Ágneske még nem volt otthon. A lakatos hosszú, szárazarcú ember

volt, nyomában jött az inas, tömzsi gyerek, maszatos az is, kenyeret rágott, úgy jött, hátán a szerszámos ládával.

— Töröljék meg a lábukat — mondta Anya.

— Jó, jó — szólt vissza a lakatos és csoszogtak, aztán bejöttek.

A kabátját bent levetette és egy székre dobta a lakatos, aztán elmozdította a sarokból a fehérre festett ládát, lecsavart valami srófokat, leemelt egy lapot és megállott cigarettát sodorni. Az inas a szerzőládát elépakolta és meggyújtotta a forrasztólámpát. Terka újságpapírokat teregetett a sarokba s morgott — mind feljárják a padlót.

A kicsi odaóvakodott — irtó rémület ült a két szemében és a nyelvét is kívül felejtette — úgy nézte, mi történik. A lakatos a forrasztólámpánál meggyújtotta a cigarettát — vékonyka cigaretta volt, az alsó ajakához ragadt, úgy szítta — s valami nagy fogóval benyúlt a sötétségbe.

— Jaj, — mondta akkor Anikó — kérem szépen... Cincom néni...

— Mi? Micsoda? — fordult felé a lakatos s hunyorgott a füsttől és mosolygott.

— A Cincom néni, — mondta a gyerek sírósan — ott lakik a Cincom néni...

— Itt aztán nem lakik senki — mondta a lakatos s a forrasztólámpát emelve, nevetett. — Né! — mutatta, a lámpát az inasnak adta — az vastagon röhögött — és fürgén mozgott a keze, kerekekkel, csapokkal, drótokkal — itt csak ezek laknak.

Ágneske jött s meredten állott meg az ajtóban.

— Né, — mondta a kicsi — te... s — odahúzta.

Állottak ketten, dermedt ijedtséggel a megnyílt Cincomország előtt. A kicsi a nagyra nézett, valamit várva, magyarázatot, vagy mit, de az nem nézett vissza, a lakatos tett-vett a fogókkal, lámpával, egy drótot idehúzott, a másikat odacsavarta... — Nna, — mondta vidáman, dolgvégezetten — kész. Nincsen ám itt semmiféle cincom, vagy micsoda — és az inas megint röhögött és összeszedték a szerszámokat és elmentek.

Szomorú napok következtek. A kicsi nem kérdezett, de várt. És Ágneske kerülte. Kerülte, bement a nagyszobába és Anya körül forgolódott és a konyhában Terkának segített; Anikó ment utána és este, ha lefektették őket, soká nem aludt. Ágneske tudta, hogy nem alszik, ő sem aludt és sokszor a hajnal bederengett, feküdtek az ágyban és szemben a sarokban a láda felett csúnyán bandzsított a csó. Anikó lefogyott, párnás kis pofikája sápadt lett és Ágneske sem evett. Anya kérdezte: — Mi bajotok szívecskéim? Csináljak szalagos fánkot vasárnapra? — És Apa egy este két szem rumos, cukros meggyet hozott haza képes bádogdobozkában.

Igy teltek a napok egymásután, nagy szomorúságban. Alig is beszéltek egymással és a kicsi sokszor sírva fakadt ok nélkül, itthon is

meg az iskolában is, mondta a tanító néni Apának s Apa egyszer ebéd után Anyának szólt, hogy el kell vinni Doktor bácsihoz és aztán németül kezdtek beszélni.

Ezen a napon délután Apa ledőlt egy kicsit a dívánra, Anya pedig kiment a konyhába.

— Gyere, — mondta Ágneske a kicsinek, napok óta most szólította meg először és a szeme homályos volt és szomorú, de nagyosan mondta — gyere csak!

Megállott bent a kisszobában, a sarokban s kicsit remegett a hangja:

— Cincom néni, — kopogott a ládán — Cincom néni, én vagyok, Ágneske... bejöhetek? — Bejöhetsz kislányom, hogyne! — felelte magának vékonyan és oldalt sandított a kicsire, az gyanakodva nézte őt és a ládát és gyorsan utána tette: — Mért nem jöttél mostanában, Ágneske? Már nagyon vártalak — és intett a kicsinek, hogy menjen.

Anikó elcsoszogott. Ágneske magára maradt a sarokban a láda előtt, amelynek megtámaszkodott és kezével zavartan megsimogatta a homlokát, szakasztott úgy, mint mikor Apának gondja van. Jó negyed-óraig állott a sarokban, szinte mozdulatlanul, akkor hívta a kicsit. — Gyere Anikó! gyere... — s az ablakhoz vonta, átölelte a nyakát — a gyerek nem nézhetett a szemébe — és gyorsan mondani kezdte:

— Cincom néni nagyon fáradt — mondta — nagytakarítás volt nála, igen. És újonnan beeresztették a parkettát és a kékszalont át-tapétázták, de most már rendben van, csak... csak sok munka volt és nagymosás is volt. Holnap újra megyek hozzá... uzsonnára... — a kicsi hallgatott — nézd... nézd, — mondta Ágneske és egy képet vett elő, amit a kisiútól kapott, krinolinós hölgy ült tükör előtt — nézd, ezt küldi neked Cincom néni... ez neki egy régi fényképe... csak meg van nagyítva. Úgy-e, szép?

— Szép, — hagyta rá a kicsi s kiszabadította a nyakát és felnézett rá — hát akkor... akkor a lakatos nem mondott igazat!

— Nem! — mondta Ágneske és tisztán a szeme közé nézett — nem, — és úgy mondta, valahogy ezt is nagyosan, mint amikor ő egészen kicsi volt, még kisebb sokkal, mint most Anikó és Nagymama egy reggel nem kelt fel, sok idegen jött a házba aztán és őt Ilona néniékhez vitték aludni és aztán Anya azt mondta, hogy Nagymama elment a Jóistenkéhez, ahol angyal lesz belőle — nem, a lakatos nem mondott igazat!

— Csúnya lakatos.

— Csúnya lakatos.

És ezen az éjszakán a kicsi odabújt az ágyába és ő megölelte és sokat, sokat mesélt neki Cincom néni új ponnyjáról, amelyik zenére lépked, mint a cirkuszban és a kékszoba tapétájáról és a világító szökőkútról, meg a szájharmonikázó majomról. És a kicsi úgy aludt el a karjában, elédesedő képpel, úgy ment át egyik meséből a másikba és még álmában is nevetett, hogy nahát a Cincom néni muzsikáló majma

milyen furcsa dolgokat művel, ellopja a szobalány főkötőjét és abba öltözik, tiszta nevetség!

És Ágneske sokat, sokat sírt ezen az éjszakán, a szíve mélyéről, mert Ágneske jól tudta, hogy a lakatos igazat mondott. Ágneske jól tudta, hogy a benzínes forrasztólámpa elhamvasztotta egész Cincomországot, az aranykapuval, a gyémántutakkal, a selyemrétekekkel együtt, kékszalonnostul, világító szökőkutastul, mindenestül és Cincom néni meghalt, elmúlt már tőle mindörökre. A falban nincsenek mákszemnyi fehér ponnylovak és rubintos kis hintók, sem csipkeruhás ballerínák, a falban csapok vannak, kerekek, drótok és csavarok, amelyek számozott táblákra mérik fel az emberek világosságát és melegét és okos felnőttek szerszámokkal igazgatják őket. Bizony, — bólogatott a cső, ott a láda felett és bandzsi szemével hunyorított hozzá — bizony Ágneske, a lakatos mégis igazat mondott.

Török Sándor

MESSZE VAN...

*Messze van mitőlünk Páris,
Vonatunk is vicindlis.
Óreg kocsi, ócska mozdony,
Van ideje, mért loholjon?*

*Jobb, ha döcög, jobb, ha ringat,
Nem kelti fel álmainkat,
Barátkozunk földdel, éggel,
Ölelkezünk a vidékkel.*

*Minden fűszál ismerősünk,
Itt nyugoszik minden ősünk,
Az ablakból látszik hantjuk,
Nevüket is leolvassuk.*

*Minden betű egy-egy ablak,
Rajta ki-kihajolgatnak,
S míg a zörgő sinen járunk,
Hosszan bámulnak utánunk.*

Falu Tamás.